

ջեն: Ոչ ալ կրնանք ուրանալ անոնց գոյութիւնը, ամենուրեք մեր մտածութեան կը բախին անոնք եւ պատասխան կ'ուզեն բարձրագոյն: Կարելի չէ անոնց ընդհանրական եւ բացարձակ պատասխանները գտնել, բայց իրողութիւնը թէ մարդկային մտքին մէջ ծագած են այսպիսի հարցեր՝ ինքնին անպայման է որ մարդկութիւնը արթնցած է ճշմարտութիւնները փրկողութեամբ, դանձր անկեղծութեամբ ընդունելու, եւ իր կեանքի այլապէս գործունէութիւնները անոնց պահանջքին համաձայն կանոնաւորելու:

Յարուցումը հարց մը եւ զայն լուծելու կարողութիւնը զուգորթաց են միշտ: Ուր եւ երբ որ մարդկային միտքը լուրջ հարցի մը հանդէպ դառնայ է ինքզինքը, հոն եւ յայնժամ

ան կրցած է անոր լուծումին համար թագնուած կարողութիւնները ի յայտ բերել իր մէջ: Բոլոր ճշմարտութիւնները իբրեւ հարցեր ներկայացուած են նախ: Բոլոր գիտելի պատասխաններ են այսպիսի հարցումներու: Կան՝ ուրեմն՝ արդի հասարակաց հրապարակները ազմկող շարժումներէն վեր, ներքին՝ լուռ այլ ահեղ մտային ու բարոյական հոսանքներ որոնք անտեսանելի խմորումներով կը ծաւալին խորհող մարդոց մէջ, եւ քիչ քիչ երեւան գալով մարմնացում կը գտնեն շարք մը համայնածաւալ շարժումներու մէջ որոնք դարուս այս ճշմարտախոյզ ոգիին զոհացում տալ կը ձգտին:

ԲԻԻԶԱՆԴ ԵՂԻԱՆԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ ԵՒ ԿՈՎԿԱՍԻՑ

— Դերենիկ Դեմիրջեանը աւարտել է «Արհաւիրքներով» վերտառութեամբ մի տրամա, որի նիւթն է հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը: Միաժամանակ պատրաստում է իր երկերի ժողովածուն՝ հրատարակելու համար:

— Ստեփան Զօրեանը վերջացնում է «1921 թ.» վէպի մշակումը (քաղաքացիական կռիւները Հայաստանում): Միաժամանակ աշխատում է «Զինորներ» վէպի վրայ որը վերջած է Սեւանի ձկնորսների կեանքից:

— Տպագրութեան է յանձնուած Սայեաթ-Նովայի տաղերի լիակատար գիտական ժողովածուն, Գ. Լեւոնեանի առաջարկով:

— Մոսկուայից ստացուել են Հայ Պետհրատի կողմից ձայնագրուած պլատինեանները, 45 համար: Նրանց թուում են Մոսկուայում Օլիմպիատի միջոցին Հայաստանից ուղարկուած երաժշտական անսամբլների եւ երգչիկ խմբի կողմից կատարուած համարները

(Պետական Կոնսերվատորիայի երգչիկ խմբի, արեւելեան անսամբլների, Հայ աշուղների, եւ այլ յայտնի կատարողների մասնակցութեամբ):

Զայնագրման աշխատանքները տարել են երաժիշտ Մուշեղ Աղայեանը, Շարա Տալեանը (երգիչ), Իսկուրիտով — Իվանովը եւ Բրաուզօն (երաժիշտներ):

— Վրաստանի երաժշտական հայ սեկցիայում — Ապրիլի 1ին, Գրողների գահինում, տեղի ունեցաւ Վրաստանի երաժշտական Հայ սեկցիայի ընդհանուր ժողովը, ուր վարչութեան գործունէութեան մասին ղեկուցեց երաժշտապէս Արմէն Տիգրանեանը: Մտքերի փոխանակութեան մասնակցեցին երաժիշտներ Վ. Տալեան, Ումր — Շատ, Յակ. Յովհաննիսեան, Եղ. Կզարթմեան եւ ուրիշներ. ընդունուեց միաձայն բանաձեւ, որից յետոյ ընտրուեց վարչութիւն, որի մէջ մտան Վ. Տալեան, Ա.

Տիգրանեան, Յակ-Յովհաննիսեան, Աղամեան, Բարխուդարեան, Կղարթմեան, Ումր - Շատ, Թեկնածուներ՝ Մաղմանեան, Զալեան եւ Ա. Աղարարեան: Քարտուղարութեան մէջ մտան Վարդգէս Տալեան եւ Մարտիրոս Մաղմանեան:

Վրաստանի երաժշտական հայ սեկցիայի երգեցիկ խումբը. — Վրաստանի երաժշտական հայ սեկցիան վերակազմում է երգեցիկ խմբի աշխատանքները. նպատակ է դրուած երգեցիկ խումբը բանւորականացնել, ներգրաւելով գործարաններից բանուոր — բանուորուհիներ: Գործարաններն են ուղղուած երգեցիկ խմբի բնութային անդամներից բրիգադներ, որոնք սոց. մրցման կարգով ցուցակագրուած են երգեցիկ խմբի համար բանուոր — բանուորուհիներին: Երգեցիկ խմբի ղեկավարութիւնը յանձնուած է երաժիշտներ Եղուարդ Կղարթմեանի եւ Մարտիրոս Մաղմանեանի:

Վրաց երաժշտագէտները Երեւան. — Հայաստանի տրամադրութեան եւ երաժշտագէտների հրաւերով, ապրիլի 21ին Երեւան հասաւ Վրաստանի երաժշտագէտների պատուիրակութիւնը: Պատուիրակների մէջ են յայտնի երաժշտագէտներ՝ Պալիաշվիլի, Արակիշվիլի, Դուգուշաւա, Ինաշվիլի, Սոխաձէ, Բալանշիււաձէ, Բաղբիձէ եւ ուրիշներ:

Ապրիլի 21ին Երեկոյեան Պետ. Կոնսերվատորիայում տեղի ունեցաւ հիւրերի հանդիպումը Քորհր. Հայաստանի երաժշտական գործիչների հետ:

— Նար Դոսի գրական գործունէութեան 45ամեակի առթիւ՝ Վրաստանի Քորհր. Գրողների ֆեդերացիայի հայկական սեկցիան ապրիլի 23ին Գրողների դահլիճում (նախկին Հայարտուն) կազմակերպեց մի ղեկուցում՝ նուիրուած Նար — Դոսի ստեղծագործութիւններին: Զեկուցեց ընկ. Նորայրը: Քօսեցին նաեւ գրողներից շատերը, որից յետոյ եղան հեղինակին համակրանքի եւ գնահատութեան ցոյցեր:

Նար Դոսի յօրելեանը. — («Քորհր. Հայաստան» լրագրէն քաղուած). — Յունիսի 14ին Ռուսթաւիլու անուան թատրոնի համերգային դահլիճում, տեղի ունեցաւ վիպասան Նար — Դոսի գրական 45 ամեայ գործունէութեան յորելեանը: Դահլիճում տեղ էր գրաւել հանդիսականների մեծ բազմութիւն, որը բուռն օգնականերով ընդունեց գրողների ուղեկցութեամբ բեմ բարձրացող վաստակաւոր վիպասանին:

Ընկեր Կվիրակաձէի (Վրաստանի հանրային կրթութեան գործադար եւ Նար Դոսի Յորելեանի կազմակերպիչ Յանձնաժողովի նախագահ) ճառը.

«Այսօրուայ յորելեանը, ասաց ընկ. Կվիրակաձէն, քաղաքական եւ կուլտուրական մեծ նշանակութիւն ունեցող մի ցոյց է Անդրկովկասի ժողովուրդների պատմութեան մէջ: Սա սպասցոյց է, թէ ինչպէս վրացի եւ հայ աշխատաւոր մասսաները խորհրդային իրաւակարգում բարձր են գնահատուած իրենց կուլտուրական արժէքները եւ ձեռք ձեռքի տուած՝ ձրկուած են միահամուռ ուժերով սօցիալիզմ կառուցել: Վրաստանի աշխատաւորութիւնը բարձր է գնահատուած վիպասան Նար — Դոսի գրական գործունէութիւնը եւ գրա համար էլ Վրաստանի Լուսծովկամար որոշել է տալ վիպասան Նար — Դոսին ՎԱՍՏԱԿԱԻՈՐ ԳՐՈՂԻ կոչումը, ապահովել նրան քաջակով եւ Ախալ-Բալախի շրջանի ԱԼԱՍՏԱՆ գիւղի եօթնամեայ դպրոցը վերանուանելով ՆԱՐ-ԴՈՍԻ անունով:»

Ընկ. Կվիրակաձէի վերջին խօսքերը հանգիստեցին ընդունեցին բուռն, երկարատեւ ծափերով:

ԸՆԿ. ԱՂ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ

Նար-Դոսի գրական գործունէութեան մասին ոտներէն լեզուով ղեկուցեց ընկ. Աղ. Վարդանեանը: Զեկուցողը համառօտ կերպով տուեց Նար-Դոսի կենսագրութիւնը եւ ապա գնահատեց նրա ստեղծագործութիւնների հասարակական, գեղարուեստական արժէքը: Նար-Դոսը գրական ասպարէզ իջաւ այն ժամանակ, երբ Անդրկովկասում մուտք գործեց եւ զարգացաւ արդիւնաբերական կապիտալիզմը, որը քայքայեց մանր առեւտրական, արհեստաւորական անտեսութիւնը: Նար-Դոսը իր գրչուածքներում պատկերացնում է այդ դարաշրջանը, նկարագրում է մանր արհեստաւորների, առեւտրականների, մանր սեփականատէրերի եւ ինտելիգենցիայի կենցաղը: Հեղինակը չի պատկերում դասակարգային շեղանկները, չի տալիս շահագործողների եւ շահագործուողների սոցիալական կացութիւնը եւ դրա պատճառները, նա միայն տալիս է քայքայուող խաւերի կենցաղային փոխադարձութիւնները եւ նրանց ծանր, անխնայ վիճակը: Նար-Դոսը համեմատաբար քիչ գրուածքներ է տուել, բայց տուածներն էլ որակեալ երկեր են: Քոր-

հրդայնացումից յետոյ Նար-Դոսր թէեւ դան-
դաղ, բայց հաստատուն քայլերով մօտենում է
խորհրդային կեանքին եւ մենք նրան համարում
ենք մեր քաղաքական ուղիկիցը: «Լուսարաց»-
ում տպուած իր գրութեան հետ արդէն
տալիս է խորհրդային կեանքից որոշ շարիւ-
ններ, որոնք ցոյց են տալիս, թէ ինչպէս ալե-
զարդ վիպասանը գնում է պրոլետարիատի
հետ:

Այնուհետեւ ընկ. Վարդանեանը շեշտում
է, որ Նար-Դոսի յորելեանը Վրաստանի աշ-
խատաւոր ժողովուրդների եղբայրակցութեան
եւ կուլտուրական մերձեցման մի ցոյց է: Վը-
րաստանի Լուսժողովաւոր կատարելով Նար-
Դոսի յորելեանը, մի աւելորդ անգամ եւս ա-
պացուցում է լենինեան ազգային քաղաքակա-
նութեան ճիշդ կիրառումը Անդրկովկասում,
արժէքաւորելով ոչ գնահատելով ազգ. փոք-
րամասնութիւնների կուլտուրական գործիչ-
ներին:

ՈՂՋՈՅՆՆԵՐ ՅՈՒՅԵԼԵԱՐԻՆ

Ձեկուցումից յետոյ խօսքը արւում է ող-
ջունողներին:

Հայաստանի Լուսժողովաւորի եւ Պետհրա-
տի կողմից ողջունում է յորելեանին ընկ. Մա-
կիմը, որ յայտարարում է Հայպետհրատի ու-
րուշումը Նար-Դոսի երկերի լիակատար ժողո-
վածուն հրատարակելու մասին: Հայաստանի
խորհրդային գրողների Ֆեդերացիայի կողմից
ողջունում է ընկ. Գեմիլըքեանը: Վրաստանի
խորհրդային գրողների Ֆեդերացիայի կողմից
ընկ Տիցիան Տապիձէն ողջունելով յորելեանին՝
յայտնում է, որ Վրաստանի կառավարութիւնը
որոշել է ՆԱՐ-ԴՈՍԻՆ նշանակել կեցութեւնը,
միանուագ նուիրել 1000 ռուբլի, վրացերէն լե-
զուով քարգմանել «Մեր քաղը» ժողովածուն
եւ «Ապանում աղանիւն» վիպակը:

Այնուհետեւ ողջոյնի ջերմ խօսքերով հան-
դէս են գալիս Հայաստանի պրոլետարական
գրողների ասոցիացիայի կողմից ընկ. Ալազա-
նը, Վրաստանի պրոլետգրողների ասոցիացիա-
յի կողմից ընկ. Նաթլալիլին (Վրացերէն լեզ-
ուով), Վրաստանի խորհրդային գրողների Ֆե-
դերացիայի հայկական սեկցիայի կողմից ընկ.
Վ. Աւրեանը, Թիֆլիսի հայկական Պետդրա-
մայից՝ ընկ. Քալիմալիեանը, Մտալինի ան-
ւան նորոգման գործարանների 4000 բանուոր-
ւորական անունից՝ ընկ. Զալեանը, Արսենալի
գործարանների բանուորների անունից ընկեր

Ասլամազեանը (Վրացերէն), աղիւսի գործա-
բանների բանուորական կողմից ընկ. Բագ-
րատեանը, Օրջոնիկիձէի ան. մեխ. գործա-
բանների կողմից ընկ. Լուսինեանը, տպագրա-
կան բանուորների կողմից ընկ. Սարգսեանը:

Կարգացում են բազմաթիւ հեռագրեր, զանազան կուլտուրական հաստատութիւնների
եւ գրողների կողմից:

Ուշ լինելու պատճառով ողջունողների թի-
ւը կրճատւում է:

ԱԼԵՋԱՐԻ ՅՈՒՅԵԼԵԱՐԻ ԽՕՍՔԸ

Յորելեանեան նիստի վերջում հանդէս ե-
կաւ ալեզարդ յորելեանը եւ կէս ժամ տևող իր
ճառում նկարագրեց մինչհակամարտեան շըր-
ջանի մոռյլ իրականութիւնը, գրչի մշակների
ճանր, արհամարհումը գրութիւնը եւ համե-
մատական գիծ անցկացնելով անցեալի ու ներ-
կայի միջեւ՝ յայտնեց, որ ներկայումս, խոր-
հրդային իշխանութեան շնորհիւ, գրողը գուր-
դուրանքի եւ յարգանքի է արժանացել եւ ամէն
կերպ քաջալերւում եւ գնահատւում է: «Հոկ-
տեմբերեան յեղափոխութիւնը լայն ասպարէզ
է բացել գրողների առաջ. ես խոստանում եմ
նկարագրել եւ տալ սոցիալիզմի կառուցման
մեր պատմական ու յաղթական օրերը»:

«Ես խորին շնորհակալութիւն եմ յայտ-
նում, վերջացրեց իր խօսքը յորելեանը, - Վը-
րաստանի Լուսժողովաւորին, յորելեանեան
յանձնաժողովին եւ բոլոր նրանց, ովքեր այսօր
ողջունեցին ինձ եւ գնահատեցին իմ գրական
համեստ աշխատանքը»:

Յորելեանեան հանդիսաւոր նիստից յե-
տոյ երաժշտական բաժնում հանգէս եկան
ընկ. ընկ. Դանիէլեանը, Ինալիլին, Գրիկու-
րովան. մի քանի երգեր երգեց երգչելի խում-
բը Մազմանեանի եւ Կզարթմեանի ղեկավարու-
թեամբ:

Յորելեանեան հանդէսէն առաջ, Թիֆ-
լիսում հրատարակուող «Գրական Արշաւ»ում
լոյս տեսան մի շարք քննադատական յօդուած-
ներ՝ Նար-Դոսի բազմաթիւ երկերի հետ լայն
մասնաներին ծանօթացնելու նպատակով:

Հայաստանի Պետհրատը որոշած է հրա-
տարակել յորելեանի առթիւ Նար-Դոսի գր-
ւածքների լիակատար ժողովածուն: Վրաս-
տանի եւ Ազրբեջանի Պետհրատները նոյնպէս
հրատարակում են նրա լաւագոյն երկերը, ու-
րոնց թւում է «Մեր քաղը»:

Դպրոցները նոյնպէս պատրաստուեցան

լայն արձագանգ տալու Նար-Դոսի յորելեանին:

Տեղի ունեցաւ զեկուցում Նար-Դոսի 45 ամեայ զրական գործունէութեան մասին Հաւարարի կառուցողների ակումբում:

Ռուսաստանի Պետհրատը լոյս ընծայեց ռուսերէն լեզուով Նար-Դոսի «Մահը» մեծ վէպը, Արտ. Տէր-Մարտիրոսեանի թարգմանութեամբ:

— Ստեփան Զօրեանի պատմութեանը ռուսերէն — Ռուս Պետհրատը լոյս ընծայեց արձակագիր Ստեփան Զօրեանի պատմութեանը ներքէն երկրորդ գիրքը:

Գ. Սարեանի «Աչք» պիէսը — Լենինականի թատրոնը մօտ օրերս բեմադրելու է Գեղամ Սարեանի «Աչք» պիէսը:

«Լուսաբաց» — Լոյս տեսաւ Վրաստանի զրոգների հայկական սեկցիայի օրգան «Լուսաբաց»-ի թիւ 5ը, նուիրուած խորհրդային Հայաստանի տանտնակին:

— Պայազատի «Մանր մարդիկ» — Հայաստանի Պետհրատը լոյս ընծայեց չնորհալի զրոգ Պայազատի «Մանր մարդիկ» գրուածքների ժողովածուն:

— Գրական դասախօսութիւններ երեւում — Երեւանում Գրողների Տանը կազմակերպուեցին մի շարք դասախօսութիւններ պարսէտ-գրողների նոր երկերի մասին: Զգալի աջողութիւններ են ցոյց տուել Նայիրի Զօրեանը, Վաղարշակ Նորենցը եւ ուրիշներ:

Շիրվանգատէ առողջացած — Շիրվանգատէ, որ թոքերու բորբոքումով ծանրապէս հիւանդ էր, Երեւանի պետական հիւանդանոցին մէջ մեծ խնամքով դարմանուելով, բուժուած է, եւ արդէն դարձած է թիֆլիս:

Գերեմիկ Գեմիրջեանի 35 ամեայ յոբելեանը — Յունիսի 22ին Կուլտուրայի Տանը, հոծ մասսայի ներկայութեամբ տօնուեց Գերեմիկ Գեմիրջեանի զրական 35 ամեայ գործունէութեան յորելեանը: Հանդէսին նախագահող Լուսաւորութեան ժող. կոմ. Արտ. Եղիազարեանի ներածական խօսքերից յետոյ, ողջոյնի ուղերձներ արտասանեցին զրական, պրոֆ-միութենական եւ հասարակական կազմակերպութիւնների բազմաթիւ ներկայացուցիչները որոնք նշում էին յորելեարի ստեղծագործութեան ուժը եւ նրա երկերի ներդաշնակութիւնը մեր ժամանակին: Իր խօսքի մէջ յորելեարը չնորհակալութիւն յայտնելով ողջունողներին,

յայտարարեց որ իր հետագայ ստեղծագործական աշխատանքում կը զեկալարուի կոմկուսի գրոյթներով:

Հայաստանի կառավարութիւնը Դեմիրջեանին նշանակել է անհատական թոշակ եւ ամսական 200 սուրբի, տալով նաեւ միանուագ 1000 սուրբի: Հայաստանի Պետհրատը հրատարակում է Դեմիրջեանի երկերի լիակատար ժողովածուն:

ԹՂԹԱԿԻՅ

USUՑԱՆՔ

ARSÈNE YERGATH. — *Les Cyprès embrasés, suivis des Stances à Astrée, Poèmes, préface d'Octave Charpentier. Bandeaux et culs-de-lampe de la collection Poésie. Editions de «La Caravelle», Le Livre et l'Image, 6 rue Bezout, Paris, 1930.*

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԵՐԱՄԵԱՆ. — «Յուշարձան Վան - Վասպուրականի»: Երկու ստուար զեկակազմ հատոր, պատկերազարդ: Հրատարակութիւն «Յուշարձան»-ի Կեդր. Հրատ. Յանձնախումբի, Աղեքսանդրիա, տպագրութիւն Արամ Դասապեան: Դին երկու հատորներու, 120 եգիպտ. դահեկան:

ՏԻԳՐԱՆ Թ. ՍԱԴԱԼԱՆԵԱՆՅ (նախկին դաստաւ ժառանգաւորաց եւ քարտուղար Պատրիարքարանի Սրբոց Յակոբեանց Վանուցն Ս. Երուսաղէմի) «Պատմութիւն Երուսաղէմի»: Գրաբար բնագրէն աշխարհաբարի վերածեց Մեսրոպ Եպիսկոպոս Նշանեան: Երկու ստուար հատոր: Երուսաղէմ, տպարան սրբոց Յակոբեանց, 1831: Իւրաքանչիւր հատորի գինը՝ երկու շիլին:

ՄԱՂԱՔԻԱ ԱՐԲԵՊՍԿ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ. — «Խոհք եւ Խօսք», իր կեանքին վերջին շրջանին գրուած, (յետ մահու հրատարակութիւն): Տպարան Սրբոց Յակոբեանց, Երուսաղէմ, 1929: Գին չորս շիլին:

ՄԱՏԹԷՆՈՍ ԴԱՐԲԵՆԵԱՆ. — «Կիկոսը», վիպակ: Պետական հրատարակչութիւն, Երեւան, 1929: Գին 50 կոպէկ:

Մ. ԴԱՐԲԵՆԵԱՆ. — «Նորը», պատմութեամբ: Վրաստանի Պրուկա-Գրողների Աստուխայիա, հայկական սեկցիա, թիւ 6, թիֆլիս, 1929: Գին 15 կոպէկ:

Մ. ԴԱՐԲԵՆԵԱՆ. — «Փարսազան», պատ-